

Flaggene er gått til topps over enda et Mo-marked. Tusener strømmer på ny til denne navngjetne stevneplassen for å oppleve alt det Mo-markedet har å by på av folkelig fest. Og underholdning og moro skal det være på et marked.

Men for ^{dem} de som står bak dette svære arrangement er Mo-markedet først og fremst et middel til økt innsats for humanitært hjelpearbeid. Det skal skaffe større ressurser for Røde Kors-arbeidet. I år gjelder det ^{også} hjelpen til flyktningene i Midt-Østen.

Vårt århundre har vært et krigenes og revolusjonenes århundre. Ti-talls millioner har mistet livet i krig og borgerkrig. Andre millioner er blitt landflyktige.

- 2 -

For mange har flyktningeleirene vært det eneste tilholdssted gjennom årrekker. Hvert enkelt leir representerer en sum av menneskelig ulykke og elendighet. Som oftest fører det ingen vei tilbake fra flyktningeleiren til det landet ^{de} en ble drevet bort fra eller kjente seg tvunget til å forlate. For den som ikke greier å slå rot i det fremmede, blir det en livslang tragedie. Og selv de som får mulighet for å tilpasse seg, bærer vel ofte på dype sår i sjelen. En løsning av disse sidene av flyktningeproblemet forutsetter dyptgående endringer i internasjonale forhold og mellom folk av ulike nasjonalitet eller ulik tro. I dag er slike løsninger neppe innen rekkevidde.

Desto større må forpliktelsen være til å lindre flyktingenes materielle nød. Meget har vært gjort. FN har et eget organ for å ta seg av flyktningspørsmål. Enkeltstater har bidradd, og verden over har humanitære organisasjoner sett det som en viktig oppgave. Men dessverre, tallet på flyktinger er så stort at midlene aldri har strukket til for ^{fullt} hjelp. Og ny krig og ny uro ^{Skaper stadig} nye flyktingeproblemer.

Som nå i Midt-Østen i juni. Riktignok varte krigen mellom araberstatene og Israel bare i seks dager, men det var nok til å drive hundretusener av mennesker på flukt. Mange av dem dro fra hus og hjem. Andre var allerede flyktinger, men de dro fra leirene der de hadde holdt til i årevis. Frykten drev dem alle. Et gammelt

problem ble på denne måten sterkt forverret. Det store flyktingeproblemet i Midt-Østen oppstod jo da araberne for tjue år siden forlot den delen av Palestina som ble staten Israel. Siden har mellom en halv ^{og en} million levet som flyktinger i nabolandene, hundretusener av dem i leirer. Juni-krigen har øket deres tall. Særlig katastrofal er situasjonen i Jordan. Landet har fått den fruktbarste delen av sitt område okkupert, mens en kvart million flyktinger herfra er strømmet inn i resten av landet som er ufruktbart og på forhånd overbefolket. Det er dessverre lite sannsynlig at disse nye flyktingene vil kunne vende tilbake til Vest-Jordan før vinteren kommer. Derfor gjelder det å berge dem gjennom de harde månedene som forestår.

De fleste av oss har på fjernsynsskjermen sett bildene av flyktningene som tar seg fram til fots gjennom ørkenen og sleper med seg det de kan make å bære. Og vi har sett bildene fra leirene der tusener av flyktninger er stuet sammen under elendige forhold. Det skal ikke meget fantasi til for å forstå hvilken sum av menneskelig ulykke de rommer. Hvis vi mener noe med ord som neste-kjærlighet og menneskelig solidaritet, må vi kjenne det som en plikt å hjelpe. En måte å gjøre det på er å støtte Røde Kors hjelpeaksjon for flyktningene.

Men samtidig som vi etter evne bidrar til å gjøre de humanitære hjelpeaksjonene mest mulig effektive, er det naturlig å spørre hva som kan gjøres for å komme selve flyktningeproblemet til livs.

Årsakene kjenner vi. Det kan være strid mellom stater om landområder, det kan være undertrykkelse av nasjonale minoriteter, det kan være religiøse motsetninger, det kan være sosiale og ideologiske konflikter. Når makten trer i rettens sted, og lidenskapene i fornuftens, får man ingen minnelig løsning av motsetninger og stridende interesser. Slik er det mellom stater, og slik er det mellom interessegruppene i et samfunn. Spørsmålet er om det er tenkelig at vi kan finne fram til en mer fornuftsbetonet måte å løse konflikter på. På bakgrunn av det vi ser rundt om oss i verden i dag, kan det synes vanskelig å gi et optimistisk svar. Likevel kan vi finne trekk i utviklingen som peker i retning av en mer rasjonalistisk - fornuftspreget -

løsning av konflikter og interessestrider både mellom stater og innen det enkelte samfunn. Vi må vel ha lov til å si at vi her i Norden er kommet ganske langt i så henseende både når det gjelder spørsmål landene imellom og i måten vi ordner våre indre problemer på. Og slik er vel forholdene innen en rekke stater i vår del av verden. Men det er også et sarkjenne for disse landene at de har en høy levestandard, og det ligger nær å tro at en bedring av levevilkårene ^{også i den øvrige del av verden} er en viktig forutsetning for en slik utvikling.

Den største hindring for en virkelig global bedring av leveforholdene er kan hende den voldsomme øking av befolkningen. Vi er midt oppe i det som med et malende uttrykk kalles "befolkningsekspløsjonen". La meg illu-

strere problemet med noen få tall. Omkring 1940 passerte folketallet i verden 2 milliarder. I dag regner vi med at det er kommet opp i 3,3 milliarder. Det betyr at nettotilveksten til jordens befolkning nå utgjør over 60 millioner pr. år. Hvert døgn øker jordens befolkning med 165.000 - eller - for å trekke inn en lokal målestokk - hver time i døgnet øker nettotilveksten med flere mennesker enn det er innbyggere i Eidsberg herred. Med den takt vi i dag har og kan forutse i befolkningsøkningen, vil kloden ved århundreskiftet ha 6 milliarder innbyggere - praktisk talt en fordobling fra i dag. Kan jorden mette så mange munn? Det er et uhyggelig spørsmål som trenger seg mer og mer på ettersom befolkningsekspløsjonen fortsetter.

Hva skyldes så den voldsomme stigning i befolkningstilveksten? Den skyldes, som vi vet, ikke en økning av fruktbarheten, men en forrykning av balanseforholdet mellom fødsler og død. ^{Medgangen} Synkningen i dødeligheten som er meget stor, er ikke blitt kombinert med fødselskontroll i verdensmålestokk.

Nå er det vel slik at på folk flest i vår del av verden virker problemstillinger som disse nokså teoretiske. Vi lever i et velferdssamfunn. Materielt sett har vi aldri hatt det bedre. Tilgangen på en sunn og variert kost er rikelig. Mange er mer redd for at maten deres skal være for kaloriholdig enn de frykter mangelen på kalorier. Men vi må ikke glemme at vi hører med til en liten privilegert del av menneskeheten -

en 4-5 hundre millioner mennesker - vesentlig i Vest-Europa og Nord-Amerika. I Asia, Afrika og Latin-Amerika bor det 2 milliarder mennesker som er underernæret eller som sulter. Og trass i alle vitenskapelige og tekniske framskritt bedrer forholdene seg ikke. Tvert om - de forverres. Gapet mellom de rike og de fattige landene blir større år for år.

Vi står her overfor et problem som i løpet av få årtier vil bli helt dominerende. To sider ved det springer i øynene: den ene gjelder matproduksjonen, ernæringsressursene, den andre folkeøkningen. Hvorledes skal vi bringe disse faktorene i likevekt på et nivå som sikrer forsvarlige ernæringsforhold over alt i verden.?

Det synes åpenbart at samtidig som vi gjør hva vi kan for å øke den globale produksjon av mat, må vi søke å bringe befolkningsøkningen under kontroll. De rike landene har skapt sin velstand ved en rasjonell utnyttning av den vitenskapelige forsknings resultater i jordbruk og industri og innen alle grener av samfunnslivet. Vi skal også erkjenne at vi importerer verdifulle matvarer fra de land som selv har større behov for disse varer. De utviklede land har også brakt befolkningstilveksten under kontroll. Familieplanlegging er alminnelig i disse landene. Det uhyggeligste er den aksellerende stigning av folketallet nettopp i de landene som på forhånd er overbefolket i forhold til sine ernæringsressurser. Løsningen av dette spørsmål på et fornuftmessig grunnlag kan bli avgjørende for menneskehetens skjebne. Gjør vi intet, vil kløften mellom de rike og de fattige landene bli stadig

større. Her lades det opp en konflikt hvis omfang er uoverskuelig og hvis virkninger kan bli katastrofale for alle verdens nasjoner. Det er nemlig lite rimelig å tro at 2/3 av menneskeheten i lengden vil finne seg i at den resterende tredjedel tilegner seg brorparten av jordens avkastning, mens de selv lever nær sultegrensen eller under den. Derfor er det om å gjøre at de for hele menneskeheten vitale spørsmål søkes løst etter fornuftmessige prinsipper og med sikte på å finne løsninger som skaper større balanse i livsvilkårene i global målestokk.

La meg tilføye at jeg er litt engstelig for at løsningen gjennom familieplanlegging i diskusjonen kan overskygge den første del av oppgaven, nemlig å ta vare på matproduksjonsressursene og øke produksjonen. For jeg tror det er en illusjon å basere seg på raske resultater av opplysningsarbeidet om familieplanlegging.

De overgrep mot individer og folkegrupper som skaper flyktningeproblemene, har ikke sjelden sammenheng med de befolkningsproblemene jeg har vært inne på - direkte eller indirekte. Hverken flyktningeproblemet eller befolkningsproblemet kan løses på kort sikt eller etter en enkel oppskrift. Det er kompliserte problemer og de har tatt farge av vilkårene der de er oppstått. Ofte er de så filtret inn i utenrikspolitiske konflikter at de er blitt elementer i det internasjonale stormakts-spill. Rettferdigheten må ofte vike for maktpolitiske interesser. Noen tusen flyktnings skjebne spiller i en slik sammenheng sørgelig liten rolle. Vi har nok av eksempler på det i *historien*.

Hva kan så små stater gjøre? Ikke meget. Deres innflytelse på stormaktenes handlemåte er svært begrenset. Men det har likevel sin betydning at deres stemme høres på det moralske plan. Ikke minst gjelder det i spørsmål om flyktnings skjebne. Mer enn en gang har en appell til samvittighetene hatt sin virkning.

Men den som skal opptre på den internasjonale arena med appeller i moralens navn, bør selv holde sin sti ren. Når de nordiske landenes ^{stemme} stamme lyttes til i FN, skyldes det ikke minst at de ^{vel også vises å ha et relativt rent} rulleblads. Eksemplets makt betyr noe. De nordiske landene kan vise til sine stabile demokratiske samfunnsforhold og sine gode naboforhold. De har alt gjennomført den "det

gode naboskaps politikk; som Franklin D. Roosevelt stilte opp som målet for internasjonal fredspolitik.

Med disse ord vil jeg hilse Mysen og Omegn - Røde Kors - og uttrykke håp om at Dere - tross Deres imponerende innsats - ikke går trett i Deres oppfordrende hjelpearbeid.

Dermed erklæres Momarkedet 1967 åpnet !